

Катюк Я. Л.*

MIND MAP ЯК СУЧАСНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ

Стаття присвячена використанню методу навчання mind map у післядипломній педагогічній освіті. Проаналізовано використання методу mind map у роботі зі слухачами курсів підвищення кваліфікації. Запропоновано приклади використання mind map в освітньому процесі курсів підвищення кваліфікації.

Реформування національної системи освіти України, сучасні тенденції світової інтеграції зводять проблему розвитку особистості в ранг пріоритетних завдань. Участь післядипломної педагогічної освіти України в євроінтеграційних процесах має бути спрямована лише на її розвиток і набуття нових якісних ознак.

Аналіз європейського інтеграційного процесу відкриває перед нами можливості визначення та пошуку оптимальних шляхів реалізації обраного курсу. Шлях європейської та світової інтеграції, обраний Україною, зумовлює необхідність інтенсивних змін у політичному, економічному, соціальному житті нашої держави. Європейський освітній підхід – одна із найсильніших альтернатив традиційній освіті, метою якого є сприяння особистісно-професійного вдосконалення педагогічних працівників.

Крізь призму цих змін європейських процесів кожний інститут післядипломної освіти виробляє свою індивідуальну стратегію курсів підвищення кваліфікації. Досвід кожного з них є багатоманітним.

Такі зміни змістовно-цільового спрямування діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти посилили увагу до застосування сучасних технологій навчання дорослих, інноваційних форм і методів навчання поряд з традиційними.

Однією з сучасних технологій навчання дорослих, що набула популярності в усьому світі стала mind map (ментальні карти, інтелектуальні карти).

Інтелектуальні карти (в оригіналі mind map) – це робота Тоні Бьюзена – відомого письменника, лектора і консультанта з питань інтелекту, психології навчання і проблем мислення. Даний спосіб роботи з інформацією в тих чи інших формах і маючи інші назви існував ще задовго до Тоні Бьюзена, проте саме він став популяризатором ідеї інтелект-карт як ефективного способу роботи з інформацією.

Уперше теорія інтелект карт була представлена світові навесні 1874 року після публікації книги «Працюючи головою», яка стала першоджерелом для видання «Супермислення» Тоні Бьюзена [1]. 21 квітня 1995 року в Королівському Альберт-холі відбулась презентація з нагоди публікації другого видання

* © Катюк Я. Л.

В основу створення mind map покладено принцип радіального мислення (асоціативне мислення). З кожним роком зростає кількість людей, які використовують принципи радіального мислення та інтелект-карт. З метою забезпечення взаємної підтримки і спілкування серед теорії радіального мислення та інтелект-карт, а також забезпечити координацію ініціатив, спрямованих на впровадження теорії і практики мислення в кількість навчальних дисциплін сучасної освіти було створено Спілку користувачів інтелект-карт, мета якої – ознайомити сучасне суспільство з основами ментальної грамотності.

Отож, в основу mind map покладені концепції управління інформацією (структурування і обробка інформації), а також концепції розвитку творчого й інтелектуального потенціалу особистості.

Цінність цієї технології полягає в тому, що вона водночас відображає не тільки практичну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань, який необхідно засвоїти при вирішенні цієї проблеми, а також вдало суміщає навчальну, аналітичну діяльність, що безумовно є діяльним і ефективним у реалізації сучасних завдань системи освіти.

Mind map – це інструмент для розв’язання таких завдань, як проведення презентацій, ухвалення рішень, планування часу, запам’ятовування великих об’ємів інформації, проведення мозкових штурмів, самоаналіз, розробка проектів, навчання, саморозвиток тощо.

Технологія створення mind map ґрунтується на засадах радіального мислення. Відправною точкою є центральний образ. Від нього в усіх напрямках будуються промені. Над променями пишуть ключові слова або малюють образи, які з’єднуються між собою лініями.

У повсякденному житті при роботі з інформацією переважна більшість людей мислить лінійно, використовуючи лише ліву півкулю мозку. При роботі з mind map залучається і права півкуля, яка відповідає за творчі здібності, почуття, яву і паралельну обробку інформації. У результаті такої спільної роботи функціонування мозку різко зростає, відповідно зростає продуктивність роботи [3].

Отже, проаналізуємо переваги використання технології mind map загалом:

- економія часу від записів, що стосуються конкретної проблеми: від 50 до 90 %,
- економія часу від читання конкретних слів: понад 90 %,
- економія часу при перегляді конспектів у вигляді інтелект-карт: понад 90 %,
- економія на пошук ключових слів серед великого тексту: понад 90 %,
- високий ступінь концентрації уваги на конкретних питаннях,

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

- ключові слова сприймаються легко,
- ключові слова зведені в єдине поле зору, що дозволяє швидко опановувати матеріал,
- ключові слова пов'язані між собою асоціаціями,
- мозку легше сприймати цікаву карту, ніж нецікавий, лінійний текст,
- у процесі створення інтелект-карти людина постійно перебуває у стані відкриття чогось нового, що сприяє безперервному процесу мислення,
- у результаті постійного використання всіх здібностей мозку людина стає інтелектуально активнішою і легше сприймає й опановує інформацію [2].

Наведення приклад використання технології mind map під час проведення інструктивно-методичного заняття зі слухачами курсів підвищення кваліфікації ДВНЗ «Університет менеджменту освіти». Зазвичай куратор групи проводить цілу пару, розповідаючи про особливості навчання, етапи, що і коли здавати, які види занять, види контролю виконуватимуться слухачами. Свій виступ куратор супроводжує великою презентацією. Після проведення інструктивно-методичного заняття у слухачів виникає безліч запитань щодо навчання, які види робіт і коли здавати, які тести і коли проходити, як навчатись на дистанційному етапі? Полегшити роботу куратору навчальних груп допоможе прикладна демонстрація mind map, глянувши на яку, слухачі зрозуміють сутність і принцип навчання на курсах підвищення кваліфікації (рис. 1).

Рис. 1 Використання інтелектуальної карти в організації курсів підвищення кваліфікації

Узагальнимо цінність використання методу mind map у роботі з дорослими:

- створення таких карт допомагає відобразити глибинні взаємозв'язки – філософські, соціально-культурні, професійно-

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

фахові тощо. Mind map орієнтує андрагога і слухачів на осмислення, розкриття взаємозв'язків понять із життєвими й професійними ситуаціями, з досвідом дорослих;

– зміст mind map реально відображає принцип інтеграції змісту освіти загалом і післядипломної педагогічної освіти зокрема. Використання цього методу дає можливість творчого опрацювання будь-якої теми, можливість варіативності в поєднанні як змісту пізнання, так і форм організації діяльності дорослих слухачів на курсах підвищення кваліфікації;

– наявність вже готової mind map значно полегшує андрагогам планування змісту навчальної діяльності слухачів. Практика показує, що цей метод стає основою цікавої, змістовної і кожного разу неповторної спільної діяльності андрагогів і слухачів – за умови бажання педагогів вийти за рамки звичного планування та традиційного розуміння навчального процесу курсів підвищення кваліфікації як моделі післядипломної педагогічної освіти [4].

Вважаємо за необхідне також навести деякі приклади використання mind map в освітньому процесі курсів підвищення кваліфікації:

1. У післядипломній педагогічній освіті mind map може з успіхом застосовуватись як метод колективної пізнавальної діяльності слухачів, як демонстраційний метод для розуміння та уяочення багатьох тем та понять, як метод оптимізації навчальної діяльності загалом.

2. Соціокультурний напрям курсів підвищення кваліфікації – складання карт може допомогти розблокувати творчу уяву, аналізувати засоби масової інформації, науково-методичні видання.

3. Нормативно-правовий напрям – використання карти для підсумовування інформації і сортування фактів, що мають відношення до нормативно-правового забезпечення освіти.

4. Методика навчання і технології – використання карти дозволить планувати об'ємні роботи і ефективно структурувати та обробляти інформацію.

5. Особливо важливим є те, що mind map винятково корисні для слухачів із ригідними установками до навчання на курсах підвищення кваліфікації. Такі структурно-логічні схеми є однозначно ефективним методом в освіті дорослих – інтелектуальна карта дає слухачам можливість висловлювати свої думки природним, повним і швидким способом.

6. В освітньому менеджменті mind map можуть стати методом викладання навчальних курсів, збільшити ефективність тренінгів і навчання в рамках підвищення кваліфікації. Вони можуть використовуватися при проведенні групових заходів – як засіб організації роботи, як засіб протоколювання, а також при підготовці публічних виступів та презентацій. Інтелектуальні карти – це ідеальне рішення для планування і підбиття підсумків будь-якого дослідження чи при реалізації проектних

робіт.

7. Mind map можуть бути і своєрідним психологічним інструментарієм. Вони використовуються для самоаналізу (при виборі професії та зміні роботи, прийнятті певного рішення, визначенні власних цілей і життєвих цінностей), для аналізу й вирішення міжособистісних проблем, при веденні щоденника, складанні планів тощо [5].

Підсумовуючи викладений матеріал, зазначимо, що mind map можуть стати невід'ємною складовою освітнього процесу загалом і післядипломної педагогічної освіти зокрема. Цей метод сприяє інтелектуальному пошуку і розвитку, виробленню нових систем поглядів, забезпечує реалізацію засад інтегрованої освіти, відображаючи системність і цілісність знань, у середньому на 10-15% покращує запам'ятовування і обробку інформації людиною, унаочнює матеріал, що пропонується до вивчення та засвоєння, є своєрідною технікою мислення та засобом творчого розвитку особистості. Як зазначає Тоні Бьюзен, інтелект-карти «підвищать вашу компетентність, внесуть у ваше життя більше радості, впорядкованості та задоволення».

Література:

1. Бьюзен Тони. Супермышление / Т.Бьюзен, 2003 [електронний ресурс]. – Режим доступу : http://royallib.com/book/byuzen_toni/supermishlenie.html
2. Джошуа Фоер. Эйнштейн гуляет по Луне: Наука и искусство запоминания. Moonwalking with Einstein. The Art and Science of Remembering Everything. – М. : Альпина Паблишер, 2013. – 270 с.
3. Жоголева Н. В., Байсара Л. І. Психологія візуального мислення та засоби його формування при навчанні [електронний ресурс] / Н. В. Жоголева, Л. І. Байсара. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/22_NIOBG_2007/Psihologia/25170.doc/htm.
4. Кіндрат І. Використання інтелектуальних карт у плануванні і організації освітнього процесу [електронний ресурс] / І. Кіндрат. – Режим доступу : <http://www.stattionline.org.ua/pedagog/106/19935-vikoristannya-intelektualnix-kart-u-planuvanni-ta-organizaci%D1%97-osvitnogo-procesu.html>
5. Russian mind maps [електронний ресурс]. – Режим доступу : www.yugzone.ru/.../russian_mind_map.doc.

Кирпиченко Н. В.*

МЕТОД ТЕАТРАЛІЗАЦІЇ В РОБОТІ З ДІТЬМИ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

У даній статті описується вплив методу театралізації на розвиток психічних процесів та зв'язного мовлення в дітей із затримкою психічного розвитку.

Збільшення кількості дітей із затримкою психічного розвитку, що спостерігається останніми роками, зумовлює необхідність урізноманітнення методів корекційної роботи з дітьми цієї кате-

* © Кирпиченко Н. В.